

207. ՔԱՉԱԼԸ, ԻՐ ՀԱՅՐՆ ՈՒ ԽԱՆԸ

Մի գյուղացու մի քաշալ տղա է լինում, ծուլլ ու անբան, բայց շատակերու Մի օր հայրը ծեծում է և զոռով հղնեին առաջն անում, ուղարկում վարիւ Քաշալը գնում է գութանը լծում ու հենց առաջին ծերը ծրելիս, մի ոսկե աղյուս է դուրս գալիս։ Քաշալը շատ է ուրախանում, նստում է տոպրակի հացերն ուտում, հղնեին արձակում, ոսկե աղյուսը տոպրակի մեջ դնում, առնում է գլխարկն ու քնում։

Գյուղից հայրը տեսնում է, որ քաշալը վար չի անում։ Զայրացած գալիս է քաշալին արթնացնում, որ ծեծի, քաշալը հայտնում է հորը, որ ոսկե աղյուս է գտել։ Հայրը ոսկին առնում է ու քաշալին ասում.— էլ քեզ չեմ բանեցնելու, գնա ու ազատ քեֆ արա։

Քաշալը մի քանի օր իր համար ման է գալիս։ Մի օր էլ հայրը դարձյալ ծեծում է նրան, թե գնա ու աշխատանք արա։ Երբ տանը ոչ ոք չի լինում, քաշալը գողանում է ոսկե աղյուսը և գնում տոպրակի մեջ, ինքն իրեն վճռելով, որ տանի տա խանին։

Խանը ապրում էր մոտակա գյուղում։ Քաշալը գնում է գյուղամեջ և հայտնում գյուղացիներին, որ ով վաղը առավոտյան գնալու է խանի մոտ գանգատ, թող գիշերս գնալիս մեր երդով ինձ էլ ձեռն տա, ես էլ բան ունեմ ասելու խանին։

Իրիկունը քաշալը ոսկե աղյուսով պարկը գնում է գլխատակին ու քնում։ Երբ մայրը գալիս է, հարեանները նրան հայտնում են, որ վաղը քաշալը գնալու է խանի մոտ գանգատ։ Մայրը գալիս է ստուգում, տեսնում աղյուսն իր տեղը չի, ձեռաց գլխի է ընկնում, որ քաշալն է գողացել։ Գնում է ստուգում, տեսնում քաշալի գլխի տակ։ Գնում է մի հասարակ կավե աղյուս, որը նույն շափի էր,

ինչ ոսկումը, բերում, զգուշորեն դնում է քաշալի տոպրակում և նույն զգուշությամբ էլ հանում ոսկե աղյուսն ու թաքցնում:

Լուսադեմին խանի մոտ գնացողները գալիս են ու կանչում քաշալին, որ ինքն էլ գաւ Քաշալը տոպրակը շալակում է, դրսից շոշափում բռնն ու գնում, ճանապարհին պարծենալով, որ իր բռնն ամենից թանկարժեքն է, ու խանին նվեր է տանում:

Երբ խանի մոտ բոլորն իրենց գանգատն են անում պրծնում, հերթը հասնում է քաշալին:

—Դու ի՞նչ ունես, քաշալ,—հարցնում է խանը: Քաշալը տոպրակն ուսից ցած է իջեցնում ու ասում.

—Ո՞վ խան, քեզ համար մի թանկագին նվեր եմ բերել, ասա կնոջդ, թող արծաթե սինին բերի, որ դնեմ վրեն: Խանը զարմանում է, թե ի՞նչ պիտի լինի, որի համար իր կինն ու արծաթե սինին են հարկավոր:

—Ի՞նչ, արծաթե սինու բա՞ն ունես, դե բաց:

—Դու ասա թող կինդ բերի, ես կասեմ,—պատասխանում է քաշալը:

Խանը հրամայում է՝ կատարեն քաշալի պատվերը: Երբ խանի խանումը շաղրան երեսին, արծաթե սինին ձեռքին մոտենում է քաշալին, քաշալը հանդիսավոր կարգով տոպրակից հանում է աղյուսը և դնում արծաթե սինու մեջ: Բոլորը զարմանում են, տեսնելով կավե աղյուսը: Քաշալն ինքն էլ է շատ զարմանում, բայց արդեն ուշ է:

Խանը բարկանում է և հրամայում քաշալին բանտարկեն: Քաշալին մարագն են անում: Պահակը դրսից տեսնում է, որ քաշալը ներսում շափումներ է անում: Պահակն այդ մասին հայտնում է խանին: Խանն իր մոտ է կանչում քաշալին և հարցնում, թե ինչ էր անում և ինչ է նրա գանգատը:

Խան, ես քո ու իմ խելքն էի շափում, իմը քոնից միշտ մի մատ ավել էր դուրս գալիս:

Բարկանում է խանը և հրամայում նորից մարագն անել քաշալին ու ծխով լցնել: Հրամանը կատարվում է: Մխից խեղդվելով, հայ-հայ է անում քաշալը: Խանը հրամայում է իր մոտ բերել.—Այ տղա,—ասում է նա,—դու խելքդ կորցրել էիր, ծուխը խելքդ ետ բերած կլինի, ասա տեսնեմ ինչ էր գանգատդ: Քաշալը ծխից կրակը ծագող աչքերը տրորելով, ասաց.—Խան, իմ գանգատն էն ա, որ ասում եմ դու խան խեղդվդ էտ դալաթդ արել ես, էլ անես ոչ, ծուխը մարդու խելք չի բերի, ծուխը մարդ կխեղդի,—ասում է քաշալն ու փախչում: